

6. Les qualitats del so

El poder expressiu de la música

BLOC 1 CONTEXTOS MUSICALS I CULTURALS. ESCOLTA

1.1. LES QUALITATS DEL SO

1.1.1. Intensitat

1. Escolta les audicions següents i completa el quadre corresponent, indicant el tipus d'intensitat usada i la sensació que et suggereix. Pots usar els adjectius que tens en el quadre del llibre de text, però seria convenient que n'usares d'altres diferents i que escoltares totes les audicions abans de respondre.

Audicions	Intensitat usada	Sensació que et suggereix
 Audició 17 <i>Antarctica</i> Vangelis	<i>sons suaus</i>	<i>sensació de calma, tranquil·litat, placidesa, serenitat...</i>
 Audició 18 <i>Gladiator</i> H. Zimmer	<i>sons forts</i>	<i>sensació de gran energia, excitant, poderós, grandios, espectacular, solemne...</i>
 Audició 19 <i>Així parlà Zaratustra</i> R. Strauss	<i>contrast d'intensitat</i>	<i>energia-calma, vitalitat-relaxació, excitant-tranquil·litzador...</i>

1.1.2. Durada

2. Després d'escoltar les audicions següents, completa els quadres corresponents, indicant els tipus de sons usats, quant a la durada i a la sensació que et suggereixen.

	Audicions	Intensitat usada	Sensació que et suggereix
	Audició 20 <i>Bagatelles</i> G. Ligetti	<i>sons curts (picat: notes curtes)</i>	<i>sensació de vitalitat, energia, excitació...</i>
	Audició 21 <i>Strength and honor</i> H. Zimmer	<i>sons llargs</i>	<i>sensació d'estabilitat, persistència, monotonía...</i>
	Audició 22 <i>Siala</i> R. Barce	<i>sons repetits amb durades diferents</i>	<i>sensació de tensió, desorde, des-assecc...</i>

1.1.3. Altura

3. a. En les audicions següents apareixen melodies en què es fan servir sons aguts, greus i repetitius. Esbrina quins sons s'usen en cadascuna d'aquestes melodies i indica la sensació que et produeixen.

	Audicions	Intensitat usada	Sensació que et suggereix
	Audició 23 <i>Barbarian Horde</i> H. Zimmer	<i>sons greus</i>	<i>sensació de potència, calma, pesadesa, serenitat, inquietud...</i>
	Audició 24 <i>Aires zíngaros</i> P. Sarasate	<i>sons aguts</i>	<i>sensació d'excitació, lleugeresa, estimulació, vivacitat...</i>
	Audició 25 <i>Gymel</i> W. Duckworth	<i>sons repetits a la mateixa altura</i>	<i>sensació de monotonía, obstinació, persistència...</i>

- b. Completa el quadre indicant el tipus de melodia que escoltes i la sensació que et suggereix.

	Audicions	Intensitat usada	Sensació que et suggereix
	Audició 26 <i>Rítmica</i>	<i>absència de melodia</i>	<i>sensació de curiositat, expectació...</i>
	Audició 27 <i>Variacions per a piano</i> A. Webern	<i>melodia amb grans salts intervàlics</i>	<i>sensació de curiositat, expectació...</i>
	Audició 28 <i>En el matí</i> E. Grieg	<i>melodies amb ondulacions suaus</i>	<i>sensació de claredat, equilibri, orde...</i>

1.1.4. Timbre

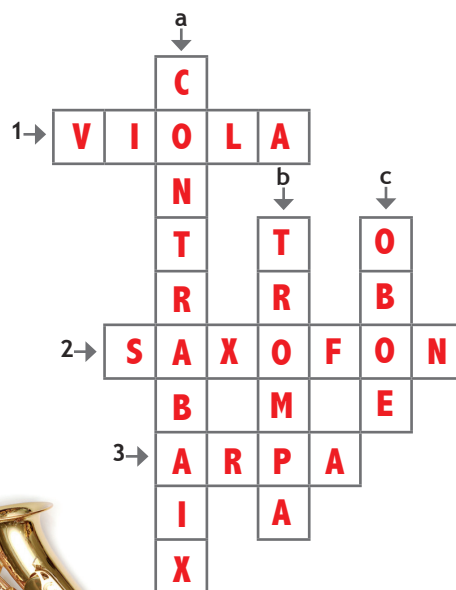
4. Ja has comprovat en les audicions que hi ha fragments musicals que sonen *diferents*, depenent de l'instrument que els interprete. Això es deu al fet que cada instrument té unes qualitats sonores particulars (timbre), que ens permet diferenciar-lo auditivament. El compositor *explota* aquestes característiques per aconseguir crear una sensació sonora determinada en l'oient. En aquesta activitat jugaràs a ser compositor i completaràs el nom dels instruments.

Verticals

- Instrument de corda fregada que suggereix una sensació de timidesa, el nom del qual conté la lletra O.
- Instrument de vent metall que suggereix una sensació de solemnitat, el nom del qual conté la lletra O.
- Instrument de vent fusta que suggereix una sensació de claredat, el nom del qual conté la lletra O.

Horizontals

- Instrument de corda fregada que suggereix sensació de calidesa, el nom del qual conté la lletra A.
- Instrument de vent fusta que suggereix una sensació vellutada, el nom del qual conté la lletra A.
- Instrument de corda polsada o pinçada que suggereix sensació de transparència, el nom del qual conté la lletra A.

5. Escolta els fragments sonors i completa el quadre amb el nom de la família instrumental i la sensació que te'n produeix l'audició.

Audició 29

Expedient X Mark Snow

instruments electrònics

expectació, suspens, intriga...

Audició 30

Ouverture, C Séjourné

família de percussió

sensació d'energia, vigor, ritme...

6. En aquesta sopa de lletres hi ha diferents tipus d'instruments. Ja coneixes la sensació que les diferents famílies d'instruments poden crear en l'oient i segur que també recordes el nom dels instruments que les integren. Ací hauràs de trobar el nom de 4 instruments que suggereixen les sensacions següents en aquell que els escolta.

- a. Instrument de la família vent fusta que suggereix una sensació de claredat i calidesa.
flauta
- b. Instrument de la família de percussió (de so indeterminat) que suggereix una sensació d'energia o vigor.
caixa
- c. Instrument de família de vent metall que suggereix una sensació de solemnitat o majestuositat. trompeta
- d. Instrument de la família de corda que suggereix una sensació de transparència i suavitat.
arpa

S	T	I	C	I	O	T	O	T
H	I	S	B	G	A	I	T	U
C	A	I	X	A	P	L	F	V
P	O	L	U	T	R	L	U	A
A	P	I	S	C	A	M	A	C
S	V	T	F	U	S	E	T	E
U	Q	F	T	C	O	E	E	P
A	M	A	S	I	D	H	P	M
O	C	N	E	K	E	O	M	A
O	R	M	R	I	G	U	O	R
K	E	S	I	S	A	L	R	T
O	T	A	V	I	S	E	T	S

1.2. LA MÚSICA DESCRIPTIVA O PROGRAMÀTICA

7. *Dakota* de Jacob de Haan

El compositor Jacob de Hann també ha creat música inspirant-se en algunes històries. Un exemple és la seua obra per a banda de música anomenada *Dakota*.

Dakota o *Els Sioux* està inspirada en els indis d'Amèrica del Nord i Dakota del Sud.

L'obra consta de cinc parts o moviments en què ha estat retratada la cultura i la història d'aquests indis. Al llarg d'aquests moviments, Jacob de Haan utilitza en la seua composició una vella melodia índia de Dakota del Sud.

Audició 31

1. *The Great Spirit* (El Gran Esperit)

La cultura dels indis Dakota va estar relacionada amb el món de la terra i dels esperits. Ells creien que el Gran Esperit fou el creador de la Terra, quan llançà una bola negra sobre l'aigua, i que d'una segona bola va crear tots els éssers vius.

Audició 32

2. *Buffalo Hunting* (La cacera del búfal)

Córrer darrere d'un búfal per atrapar-lo i caçar-lo requereix una gran habilitat, coratge i valentia. Els homes esperaven l'oportunitat de demostrar la seua vàlua en la cacera.

Audició 33

3. *Smoking the Pipe* (Fumant la pipa)

Fumar entre diverses persones la pipa era el símbol de pau i així va ser utilitzat en l'època, entre els homes i les nacions. Fumar la pipa representava un vincle de bona fe i un home sant fumava la pipa també per a estar en comunió amb el Gran Esperit.

Audició 34

4. *The Ghost Dance* (La Dansa Fantasma)

Es tracta d'una dansa religiosa, d'esperances perdudes, que es basava en la pregària, en la dansa i en el cant (com gairebé tota la música de l'antiguitat).

El 1890, els soldats irrompen en una de les cerimònies del Gran Esperit, en un lloc anomenat Wounded Knee.

Audició 35

5. *Pilgrims at Wounded Knee* (Pelegrins en Wounded Knee)

En Wounded Knee es va produir una gran tragèdia, molt dolorosa per als indis. Encara en l'actualitat, moltes persones fan un pelegrinatge al cim del turó sagrat, el vent, on tantes persones innocents van ser assassinades.

Ara que coneixes el tema que va servir d'inspiració a aquesta composició i el que ens vol transmetre la música en cadascuna de les parts, hauràs de realitzar una activitat en què exercitaràs la teua imaginació. Basant-te en el text que tens en cada moviment, hauràs d'ampliar la història, podràs inventar personatges, crear un ambient, descriure el lloc on se succeeixen els fets i tot el que la teua imaginació puga crear.

1. *The Great Spirit* (El Gran Esperit)

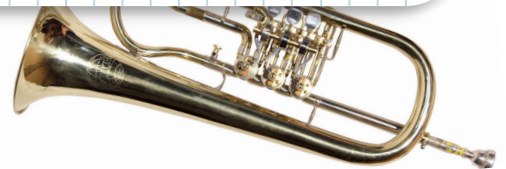
Resposta lliure

2. *Buffalo Hunting* (La cacera del búfal)

Resposta lliure

3. *Smoking the Pipe* (Fumant la pipa)

Resposta lliure

4. *The Ghost Dance* (La Dansa Fantasma)*Resposta lliure*5. *Pilgrims at Wounded Knee* (Pelegrins en Wounded Knee)*Resposta lliure*REPASSEM EL
QUE HEM APRÉS

8. De la mateixa manera que una determinada intensitat sonora crea un efecte en l'oient, també la **durada** dels sons incideix creant una sensació concreta. Relaciona les sensacions següents, indicant quins sons les produeixen.

sons llargs
sons entretallats

sons repetits amb durades irregulars
sons curts

a) sensació de desorde	<u><i>Sons repetits amb durades irregulars</i></u>
b) sensació d'estabilitat i monotonia	<u><i>Sons llargs</i></u>
c) sensació de tensió i desassossec	<u><i>Sons repetits amb durades irregulars</i></u>
d) sensació d'inestabilitat	<u><i>Sons entretallats</i></u>
e) sensació de vitalitat i energia	<u><i>Sons curts</i></u>

9. Ja saps que una determinada **intensitat** sonora produeix un efecte concret en l'oient. Relaciona següents els tipus d'intensitat sonora amb la sensació que, segons la teua opinió, cadascun d'aquests produeix en l'oient.

sons suaus
contrasts d'intensitat

sons crescendo
sons diminuendo

sons forts

✓ <u><i>contrasts d'intensitat</i></u>	sensació de vitalitat o de relaxació
✓ <u><i>sons forts</i></u>	sensació de grandiositat i d'espectacularitat
✓ <u><i>sons diminuendo</i></u>	sensació de debilitat i llunyania
✓ <u><i>sons suaus</i></u>	sensació de tranquil·litat i serenitat
✓ <u><i>sons crescendo</i></u>	sensació de tensió, força i proximitat

10. En les audicions següents classificarem els sons produïts per un instrument i les classificarem segons les quatre qualitats del so que ja coneixes.

	 Audició 36	 Audició 37
TIMBRE (Nom de l'instrument)	<i>flauta travessera</i>	<i>clarinet</i>
ALTURA (Aguts-mitjans-greus)	<i>aguts</i>	<i>greus</i>
DURADA (Curts-llargs)	<i>sons curts</i>	<i>llargs</i>
INTENSITAT (<i>f</i> - <i>mf</i> - <i>p</i>)	<i>mf (mezzoforte)</i>	<i>f (forte)</i>

11. Si observem atentament, veurem que en les partitures també es veuen reflectides les diferents qualitats del so.

- a. Indica la diferència que hi ha en aquests pentagrames quant a l'*altura* del so.

Pentagrama 1

Pentagrama 2

El pentagrama 1 té una tessitura aguda, mentre que el 2 està en octava per davall i presenta una tessitura greu.

- b. Ara indica quina és la diferència quant a la *durada*.

Pentagrama 1

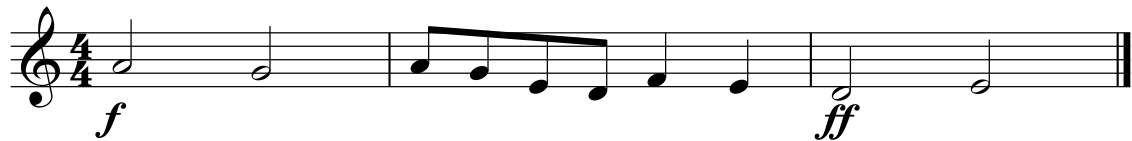
Pentagrama 2

En el pentagrama 1 els valors de les figures de nota són llargs (1, 2, 3 i 4 temps), mentre que en el 2 els valors són breus o molt breus (0,5 i 0,25 temps).

12. Busca ara la diferència de la intensitat a la qual s'ha d'interpretar cadascun dels pentagrames següents.

Pentagrama 1

Pentagrama 2

✓ *En el primer fragment, el primer compàs s'interpreta fort, en el segon fragment el mateix compàs s'interpreta suau.*

L'últim compàs del primer fragment s'interpreta molt fort, l'últim compàs del segon fragment s'interpreta molt suau.

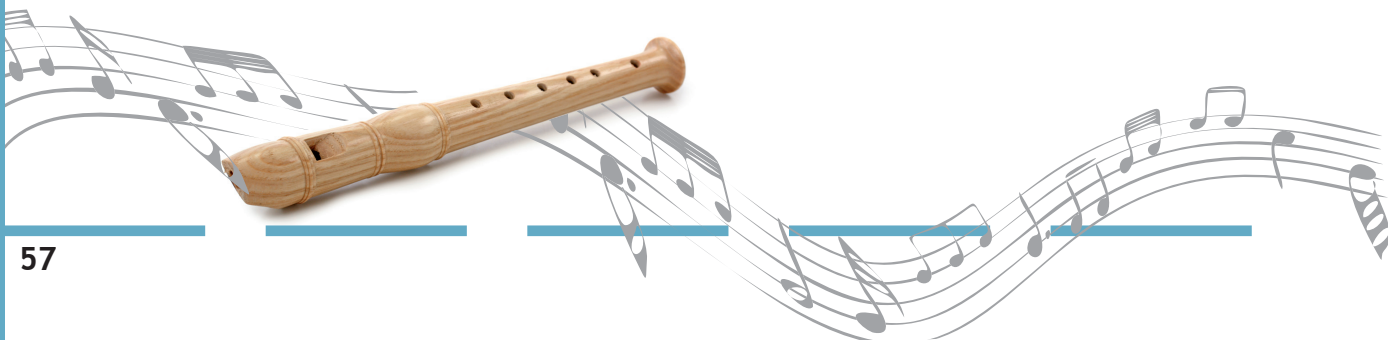
13. Escriu ara les diferències que observes quant al *timbre*.

Flauta

Clarinet

Fagot

✓ *El timbre de la flauta és agut, el del clarinet és mitjà i el del fagot és greu.*

14. Observa el començament de *Clar de lluna* de Claude Debussy i analitza la partitura tenint en compte les qualitats del so.

Andante

Violí 1
Violí 2
Viola
Violoncel

Timbre

- a. Escriu el nom de la família a la qual pertanyen els instruments que apareixen en la partitura.

Família de corda fregada.

- b. Explica la sensació que habitualment creen en l'oient aquests instruments.

Transmeten una sensació de transparència i suavitat.

Altura

- a. La mida dels instruments influeix en l'altura dels sons. Ordena'ls de més greu a més agut.

Violoncel, viola, violins

Durada

- a. Fixa't en el tipus de figures que predominen en el pentagrama que interpreta cada instrument i indica en quins predominen els sons llargs i en quins els curts.

Sons llargs: En la viola i en el violoncel.

Sons curts: En els violins.

- b. Observa també que apareix una indicació de *tempo* (velocitat). Escriu-la i indica'n el significat.

Andante: velocitat mitjana

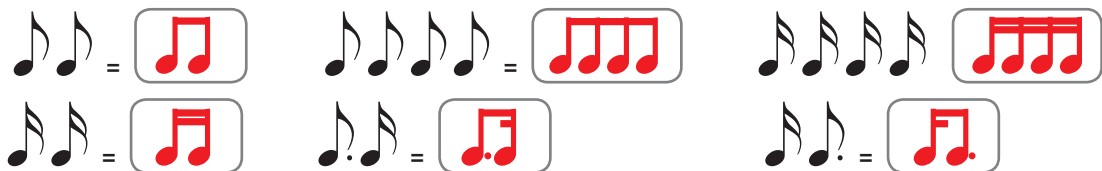
Intensitat

- a. El compositor també s'ha preocupat d'indicar la intensitat a la qual s'ha d'interpretar aquest pasatge. Escriu el terme d'intensitat que apareix i el seu significat.

pp. = pianissimo (que significa molt suau)

BLOC 2 CREACIÓ I PRÀCTICA MUSICAL**2.1. CREACIÓ RÍTMICA**

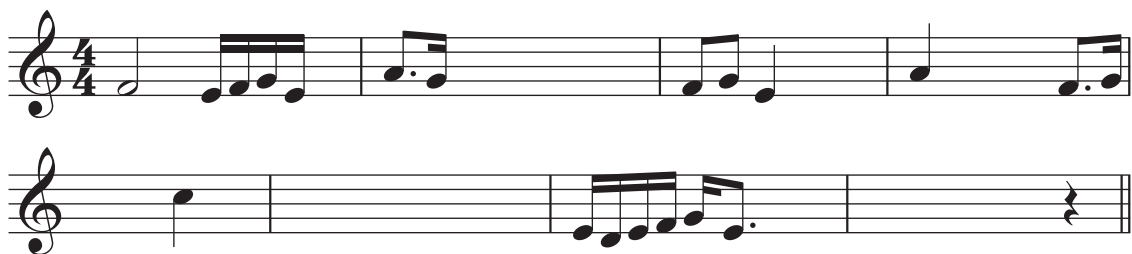
1. Recorda que les figures es poden escriure separades o juntes (mitjançant barres d'unió). Dibuixa com quedarien les figures següents usant barres d'unió.

2. Substitueix les pliques i els corxets per barres d'unió.

3. Completa els compassos amb les figures que consideres convenients.

4. Dibuixa les línies divisòries. Després, escriu la síl·laba rítmica corresponent a cada figura.

5. Interpreta els ritmes (escriure les síl·labes rítmiques et pot servir d'ajuda). Després escolta'ls i numera'n l'orde. Tingues en compte que alguns d'aquests ritmes apareixeran en la cançó *Tinri-Ritin i*, per tant, et serviran de preparació.

Audició 38

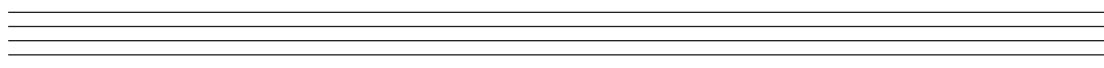
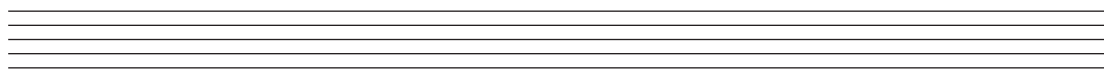
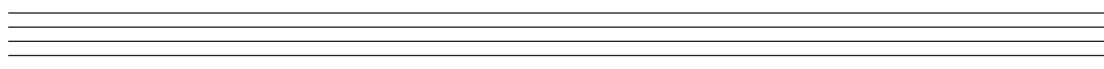
Audició 39

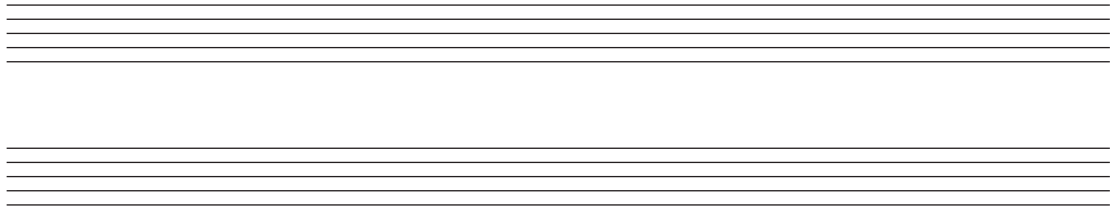
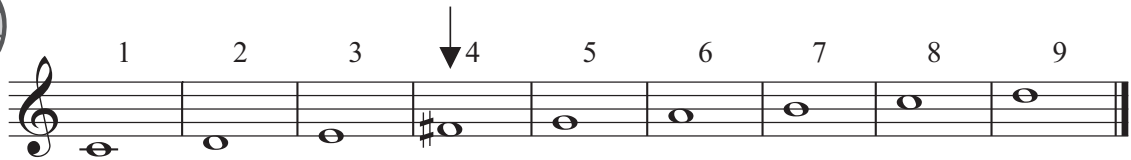
Audició 40

Audició 41

2.4. CREACIÓ MELÒDICA

6. **COMPOSICIÓ.** Repassem els sons FA # (fa sostingut) i MI' (mi agut) que ja vam veure en unitats anteriors. Per tant, es tracta de consolidar aquests sons. Per a fer-ho, compondràs una cançó fent servir les notes de l'escala per a interpretar-la després sobre una base musical. Procura usar les figures que coneixes. Per a la teua creació, tria una de les dues escales.

7. **IMPROVISACIÓ.** Intenta improvisar una melodia amb els sons que hem après en aquesta unitat. Els sons estan presentats d'una forma ordenada, però tu els pots interpretar en l'orde que et semble convenient. Pel que fa a les figures, encara que en l'escala siguen redones, en la teua interpretació pots usar sons de diferents durades, ja que d'això dependrà la riquesa de la teua creació.

MÚSICA I TECNOLOGIES

En el CD ROM et plantegem un seguit d'activitats en les quals podràs posar en pràctica tot allò que has après en aquesta unitat.

